

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

Год выдання 38-ы
№ 81 (2441)
14 кастрычніка 1969 г
АУТОРАК
Цана 4 кап.

ДА СОНЦА, ДА ЗОРІ!

«Гэй, да сонца! Гэй, да зорі!». Гэты заклік да моладзі аднаго з беларускіх паэтаў, кінуўшы яшчэ ў дваццатыя гады, як эстафета перададзены нашым старэйшым пакаленнем сынам і ўнукам.
І сёння зноў на зорнай арбісе пяць савецкіх касманаўтаў. Групавы палёт нашых кас-

мічных караблёў «Саюз-6» і «Саюз-7» — гэты новы няўхільны крок савецкіх людзей у касмічныя далі, яшчэ адна веха ў асваенні міжпланетных трас.
Сэрца поўніцца гордасцю за Радзіму і за яе крылатых першапраходцаў.
Язэп СЕМАЎЖОН.

НА КАСМІЧНАЙ ТРАСЕ — ЗНОЎ САВЕЦКІЯ ЛЮДЗІ!

11 кастрычніка 1969 года ў космас стартвала савецкая ракета-носьбіт з касмічным караблём «Саюз-6». Экіпаж карабля — падпалкоўнік Георгій Сцяпанавіч Шонін і кандыдат тэхнічных навук Валерый Мікалаевіч Кубасаў.

12 кастрычніка 1969 года на арбіту выведзен другі касмічны карабель — «Саюз-7». На борце яго — камандзір падпалкоўнік Анатоль Васільевіч Філіпчанка, бортінжынер Уладзіслаў Мікалаевіч Волкаў, інжынер-даследчык падпалкоўнік Віктар Васільевіч Гарбатка.

13 верасня радыё паведаміла яшчэ адну навіну — у космасе трэці карабель — «Саюз-8». На яго борце лётчыкі-касманаўты Уладзімір Аляксандравіч Шаталаў і Аляксей Станіслававіч Елісееў.
Намечаная праграма палётаў выконваецца паспяхова!

Георгій Сцяпанавіч ШОНІН.

Валерый Мікалаевіч КУБАСАЎ.

Анатоль Васільевіч ФІЛІПЧАНКА.

Уладзіслаў Мікалаевіч ВОЛКАЎ.

МЫ НАРОДЖАНЫ, каб казку зрабіць было... Як дакладна гэтыя словы славуэтага маршу перадаюць тое, што адчуваюць сёння савецкія людзі. Зноў нашы ў космасе! Пляч чалавек, пляч камуністаў!

Савецкі народ, усе людзі планеты зараз уключаюць радыёпрыёмнікі, разгортваюць старонкі газет, прыпадаюць да экрану тэлевізараў, каб пачуць весткі пра палёт «Саюза-6» і «Саюза-7». Вось яны, скупыя радкі паведамленняў ТАСС:

11 кастрычніка, 16 гадзін 56 мінут маскоўскага часу. Касмічны карабель «Саюз-6», пілатуемы лётчыкамі-касманаўтамі таварышамі Шоніным і Кубасавым, завяршыў другі абарот вакол Зямлі. Камандзір карабля Георгій Сцяпанавіч Шонін далажыў, што экіпаж выконвае намечаную праграму.

12 кастрычніка, 10 гадзін 39 мінут. Касмічны карабель «Саюз-6» завяршыў чатырнаццаць віток вакол Зямлі. Пры чарговым сеансе радыёсувязі лётчык-касманаўт Шонін паведаміў, што праграма другога дня палёту паспяхова выконваецца. Касманаўты праводзілі адпрацоўку метадаў аўтаномнай навігацыі.

12 кастрычніка, 13 гадзін 45 мінут. Працягваюць намечаную праграму навукова-тэхнічных даследаванняў і эксперыментаў караблёў «Саюз», у космас стартуе карабель «Саюз-7».

На яго борце экіпаж з трох савецкіх касманаўтаў. Камандзір карабля падпалкоўнік Філіпчанка Анатоль Васільевіч, бортінжынер Волкаў Уладзіслаў Мікалаевіч, інжынер-даследчык падпалкоўнік Гарбатка Віктар Васільевіч.

Па дакладзе камандзіра карабля тав. Фі-

Віктар Васільевіч ГАРБАТКА.

ліпчанкі, ўчастак выяўдзена на арбіту прайдзе нармальна. Усе касманаўты адчуваюць сябе добра. Бартавыя сістэмы працуюць нармальна.

Учора, калі вяртаўся гэты нумар газеты, свет даведаўся пра новы крок у касмічную прастору — карабель «Саюз-8» штурмуе шосты акіян.

Тры экіпажы савецкіх касманаўтаў працуюць сярод зорак!

ЛІТАРАТУРНЫЯ ВЕЧАРЫ ПІСЬМЕНнікаў РАСІЙСКОЙ ФЕДЭРАЦЫІ

3 А К О Н Ч Ы Л І С Я прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна літаратурныя вечары пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі ў Беларусі.

У апошні дзень свайго знаходжання ў нашай рэспубліцы пасланцы літаратуры народаў братняй Расійскай Федэрацыі наведвалі літаратурны музей песняроў беларускай зямлі Янін Купалы і Якуба Коласа, яшчэ раз, на развітанне, прайшліся вуліцамі нашага роднага Мінска, прыгажосць якога ўразіла і ўсхвалявала дарагіх гасцей.

А ў другой палове дня ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбылася заключная сустрэча літаратураў дзюх рэспублік, на якой былі падведзены вынікі праведзеных у Беларусі літаратурных вечароў пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі.

Цяплымі ўступнымі словам адкрыў сустрэчу другі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Шамякін. Ён таварыў аб той вялікай радасці і гасціннасці, з якімі сустракаў беларускі народ насланцоў літаратуры народаў РСФСР, аб карысці такіх узаемных паездкаў пісьменнікаў братніх рэспублік нашай краіны, аб тым, што праведзеныя вечары з'явіліся добрай заручкай новых сустрэч і сяброўскіх кантактаў беларускіх і расійскіх літаратураў.

Уражаннямі аб паездках па нашай рэспубліцы, аб сустрэчах з рабочымі і калгаснікамі, студэнтамі і школьнікамі, уражаннімі аб наведванні буйнейшых нашых прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў, навуцальных устаноў, гістарычных і памятных мясцін беларускай зямлі таварылі народны рэдактар Кавалёў-Балчары, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Алім Кешокаў, новасібірскага паэта Леанід Рашотнікаў, маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Янка Брыль, Будаўня Лось, смаленскі Уладзімір Прастакоў, маскоўскі паэт і перакладчык Дзмітрый Кавалёў, галоўны рэдактар часопіса «Польмя» Павел Кавалёў, прадстаўнік ВЦСПС В. Зайцаў, які суправоджаў пісьменнікаў РСФСР у іх паездках па нашай рэспубліцы.

Усе яны таварылі аб той вялікай ўвазе, якая была праяўлена да правядзення літаратурных вечароў пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі з боку партыйных, савецкіх, камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый нашай рэспублікі, адзначалі выключную цікавасць да сучаснай рускай літаратуры, да літаратуры іншых народаў Расійскай Федэрацыі, якая была праяўлена на прамысловых прадпрыемствах,

ДРУЖБЕ — МАЦНЕЦЬ!

у калгасах, саўгасах, навуцальных устаноў, падкрэслівалі шчырую цёплую і сардэчнасць сустрэч дарагіх гасцей — пісьменнікаў РСФСР — з працоўнымі Беларусі.

На сустрэчы асабліва адзначалася, што праведзеныя літаратурныя вечары пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі яшчэ раз пераканаўча прадэманстравалі магутную сілу вялікіх ленінскіх ідэй, якія знайшлі жывое ўвасабленне ў непарушнай дружбе братніх народаў нашай шматнацыянальнай Радзімы.

У шчырай сяброўскай гаворцы было выказана і нямала канкрэтных прапаноў па ўмацаванні і пашырэнні сувязей і кантактаў паміж пісьменнікамі дзюх братніх рэспублік.

Так, Леанід Рашотнікаў, гаворачы аб карысці і плёнасці падобных паездкаў пісьменнікаў у братняй рэспубліцы, адзначаў, у прыватнасці:

— Карысць такіх сустрэч не толькі ў тым, што мы пазнаёмліся з Беларуссю, з рэспублікай, дзе жывуць мужныя, працывыя, надзвычай сардэчныя і гасцінныя людзі. Хораша і тое, што мы пазнаёмліся асабіста, што янапер у мяне на Беларусі нямала добрых сяброў — вы-

датных паэтаў і празаікаў. Я з вялікай радасцю вязу з сабой нізку вершаў беларускіх паэтаў. Думаю, што яны ўпрыгожаць старонкі старошага савецкага літаратурнага часопіса «Сібірскае агні». Ад імя пісьменнікаў Сібіры дазваляе запрасіць вас, дарагія беларускія сябры, да нас у госці. Ваша млагучнае і мукнае слова сустрэне ў нас такі ж сардэчны прыём, з якім прымала нас ваша шматпакутная і гераічная зямля!

З вялікай прыемнасцю сустраці беларускі пісьменнік прапанову рэдактара «Нашаго сучаснага» Сяргея Вікулава аб тым, каб адзін з нумароў часопіса ў будучым годзе палкам прысвяціць беларускай літаратуры, дасягненням нашага народа ў развіцці гаспадаркі, навуцы і культуры.

Беларускі і расійскія пісьменнікі наемлілі канкрэтных шляхі далейшага ўмацавання дружбы і сяброўскіх сувязей паміж дзюмамі братніх літаратураў. «Дружба нашай — мацнець!» — пад такім дэвізам прайшла гэтая заключная сустрэча літаратураў Беларусі з пасланцамі літаратуры народаў РСФСР.

— Карысць такіх сустрэч не толькі ў тым, што мы пазнаёмліся з Беларуссю, з рэспублікай, дзе жывуць мужныя, працывыя, надзвычай сардэчныя і гасцінныя людзі. Хораша і тое, што мы пазнаёмліся асабіста, што янапер у мяне на Беларусі нямала добрых сяброў — вы-

І кліпсы — заўшнічкі,
І голыя ногі з-пад міні-спаднічкі!»

А што ў тым бласлава!
У цаху на заводзе
Станкі перад ёю на пальчыках
ходзяць!
Па вуліцы Горкага — што
за паходка! —
Плыве яна з сумкай эмадэравай,
як лодка,
А ў сумцы стракатай сапханы
не ў лад
Пальмені, Ясені, рабочы халат.

Дзесь дома, адзін у кватэры,
як палец,
Чакае браценнік іе, падшымаець —
Апошняя радаць нябожчыцы —
маці.
Айчыны яшчэ летась прыгрэўся
ля сваці.
Каханы!
Каханы пакулі што ў праекце.
Дзяўчына ідзе па вачэрнім
праспекце.
Дайшла да прыпынку. Чакае
трамвай...
Прыстала!
Што ж, выгляду не падавай,
Сучасніца шэсцідзесят васьмага
года,
Рабочая костачка,
Гордасць завода.
Каханы твой будзе — і мо
не адзін,
А ў крыўду ханжам мы цябе
не дазімі!

А там усмак, у два дымы,
з цыгарак пацягнулі.

Сябрук курыў і быццам шоўк
пускаў дымок бязважкі.
Мяне ж ледзь кашаль не затоўк
ад першае зацяжкі.

І раптам — мама. Што рабіць!
Чуваць ужо на ганку:
— Дзе ж я магла яго згубіць! —
І бразгае ў бляшанку. —

Па газу ў краму не дайшла —
І на табе — марока.
Цяпер мой школьнік без святла
не вывучыць урокаў.

Пялю акуркам у руцэ,
пад лыжачкай нудзіла,
І нейкі семахоць па шчацэ
Слязэ слэзу каціла.

Прайшлі гадзіны...
З майё рукі
сышла апёку пляма,
але яшчэ я цяпер, сынік,
мне сорам перад мамай.

Пераклаў Язэп СЕМАЎЖОН.

Дзмітрый КАВАЛЕЎ

ВЯСНЯНАЕ НАСАННЕ

Вясною ў поўнач на паверх
мой васьмы
Пад самае акно прыходзіць Союз
Маўляў, ты не чакаў нас,
але бачыш, — васьм мь,
І ў горадзе знайшлі цябе усё ж.

На астраўку цяпельца вунь мігае,
І цёмнічкі — нібыта я куру.
Ільдзін чародка крылы
распрэўляе,
Як баццаны ў адлетную пару.

І Ясва жоўташэранькаво пліскай
Бяжыць і ўсё згінаецца, — як п'е.
А там, за плынню сцішанаю,
блізка
Сады ў тумане, дзёўчына пля.

І ўжо яснеюць хаты, як расіны,
Блакітнымі становяцца пад дзень.
Як зіма раіцца — сіняя-сіняя —
І сонсма на гары і месцы ў вадзе.

Пераклаў Я. СІПАКОЎ.

Алім КЕШОКАЎ

ЗНАХОДКА

Аб гэтым і праз многа год
ўспамінаць мне горка.
А як было!
Каля варот
Знайшоў я раз пяцёрку.

Прыбег на ўрок, хвалюся ўсім:
вось шчасце чалавечу!
Сябрук і кажа: — Ты б, Алім,
пачаставаў «Казбекам».

На перапынку, пад шумок
гарэзав аднагодкаў,
мы з ім і дунулі ў парок
распатрашыць знаходку.

Купляем, дзелім папалам
цыгаркі і запалкі.
І ўжо назад, на ўрок нам —
як вісусам пад палкі.

— Махнём дамоў! — казалі мы,
і ўпотаў маханулі.

Госці з Расійскай Федэрацыі ў музеі Янін Купалы.

Фота Ул. КРУКА.

Аляксандр ТВАРДОУСКІ

РАДЗІМА

Радзіца б хацеў па заказу
У Крым я хадзі марской,
А не — узбярэжжам Каўказа
Хадзіць, як у хаце свай.

І славіць бы мора і сушу
У звыклым судаводзе прстым,
І бачыць і спускае іх душы
Смяючым пацудам мам...

Радзіца б на Волзе на ўдачу,
Сваімі лічыць Жыгулі;
У пяску б радзіца рыбачым,
Што з палубы бачу ў далі.

І пець, як належыць, аб гэтай
Рацэ з многаплынная вадой
Па сэрцу майго запавету
На мове на ўласнай маёй.

Радзіца б у сэрцы Урала,
Дзе слава не ўскрыта да дына,
У песні б няхай прагучала
З магутнаю сілай яна.

У Сібіры, ці нават на Усходзе,
Край малых гарадоў,
Дзе новабудулі ўзводзяць,
Усюды з хвотай гадоў
Радзіца.

А як пагадзіцца,
Што дзе б ні радзілі мяне,
Не змог бы тады з радзіцы
У бяскоўскай маёй старане —

Дзядамі, бацькамі абнытай
З далёкіх замшэлістых дзён,
Зусім не такой знакамітай;
У адной з неславутых старон,

Дзе спікі няма паріковай,
Ні лютых зімой халадоў,
Ні мора, ні пальмы талкавай,
Ні горных, вядома, хрыбтоў;

Ні рэк грамавітае славы,
А рэкі там сілы такой,
Што млыны на два толькі паставы
Ледзь круцяць слабенькай вадой.

Нічым старане не багата,
А мне ўжо хароша тым,
Што там ёсць бяскоўская хата,
Радзіўся там, бегаў малым;

Што ў далёкіх краінах замежных,
На цяжкай апошняй ваяне,
З трыговай і смуткам блэжымым
Я думаў аб той старане —

Шчаслівай, вялікай, свабоднай,
Свяшчэннай, як праўды закон.
Дзе таінства мовы народнай
На ўласны там лад прычашчон.

Па вуліцы Горкага — што
за паходка! —
Плыве яна, як маляваная лодка.
Прычоска — што трэба,
І світар — што трэба,
І вусны пад колер святлянага
неба!

Ідзе не стыляжкі — дзёўчына
з завода,
На выгляд —
дзіця сорак васьмага года.
Са змены вяртаецца — з цэзэ,
ці з парку.
Зайздросцяць ханжкі і пляткарыч
пляткарыч!

«Ой, вусны падмазаны!
Краля — ды годзе:
І стрыжка — па модзе,
І світар — па модзе,
І тупельні з бантам,

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

Сустрача літаратураў дзюх рэспублік. Выступае маскоўскі паэт, рэдактар часопіса «Наш сучаснык» Сяргей Вікулаў.

КОЖНАЯ раніцай чалавек нараджаецца новай нанава, бо кожны новы дзень нясе яму нешта сваё.

Кожны новы дзень — гэта непаўторнае з'яўленне ў бясконцы ланцуг гісторыі. Таму дзень чалавечага жыцця нельга разглядаць без сувязі з тым, што было і будзе думкі пра тое, што будзе.

Гэта міколі прыгаварыцца, калі чытаеш зборнік вершаў Яні Сіпакова «Дзень», адметная рыса якога — цяжыя, кампазіцыйна і гарманічна завершаныя, глыбокі чалавечы розум над мінулым, сучасным, будучым.

Успаміны не ўсе заарыны. Напамінаў, азірце, калы. І за зямлі, і за глыбокія раны, і за зямліныя выхадцы асконы.

Потым гэтай жывай істота будзе пазіраць на свет праз прыжыты вачэйны чароўніцтва ў тэатры і пах зямлі, прыгладзіцца да яе колераў, набірацца моцы, і

Прачыташы гэты радкі, не забудзеце іх, зноў і зноў паўтарыце, адчуеце, што гэта сама гісторыя, якую ніхто не мае права забяць.

Пачытайце гэты радкі, не забудзеце іх, зноў і зноў паўтарыце, адчуеце, што гэта сама гісторыя, якую ніхто не мае права забяць.

Каштоўнай рысай таленту Я. Сіпакова з'яўляецца яго ўменне знайсці спыніць увагу чытача, суб'ектывна на агульнавядомым, скажаць пра «звычайнае» незвычайна. Але скажаць не дзеля арыгінальнасці, шукаючы, а дзеля таго, каб быць ахайрай кагоціці ці чытацкі.

Потым гэтай жывай істота будзе пазіраць на свет праз прыжыты вачэйны чароўніцтва ў тэатры і пах зямлі, прыгладзіцца да яе колераў, набірацца моцы, і

І, самае галоўнае, чалавек у пазіі Я. Сіпакова паўстае як каштоўная творчая аснова, як непаўторны свет, у якім адлюстраваны ўсе сутрапачнасці рэальнасці. Спраўды, кожны чалавек нараджаецца толькі адзін раз, нараджаецца не для таго, каб быць ахайрай кагоціці ці чытацкі. Чалавек у Я. Сіпакова — «актыўны», са шчырай сумленнай душой, ён прагне дзейнасці, міру і шчыры, але ён ніколі не дасць з'яваў, жыццё, абыймае сваю зямлю, свой народ, сваю славу. Дастаюцца прыгавары вершы «Вечаровая песня лесадчыцы», «Пажар у старажытным Полацку», «Пятля Кастуся Каліноўскага», «Перасяленцы».

ДЗЕНЬ, ЯК ЖЫЦЦЁ

аднойчы яна далучыцца да гэтага свету колераў, фараў, гукаў, ажыве, залачае, заспявае, закіравае. І спрадвечная цікаўнасць — гэты няспыны рухавік жыцця — абудзіць у жывой істоте голас па ізаўвяданым, далучыць яе да самай гучнай навакольнага свету. Так робіць муршані, што «выходзіць лівень гулік наглядзець», так робіць і «чалавек вуглаваты».

Я. Сіпакова хваляюць адвечныя праблемы добра і зла, ён па-мастацку вобразна і перааналятычна ўмее паказаць чалавек у лепшых сваіх праявах — чалавек-творцу, барацьбіта, і ў той жа час ён можа тоне прааналізаваць, не апускаячыся да сухіх філасофскіх абгульненняў, прычыны, якія часам робяць з чалавек раба або кат.

Спацьняецца аб прастору, аб тым, дзе спыць птушанята, і нават за неба, за зоры, напэўна чалавек вуглаваты.

Пераход у апошні раздзел кнігі — «Вечаровая мудрасць дрэў» — амаль непрыкметны, нібы ідзе нарастанне музычнага тону ад шана да крэшэнда. Нават у гэтым кнізе паэта выдатна вылучаецца сярод іншых кніжак вершаў, у якіх можна ператасоваць вершы як хочаш, ад часта нізка ні выйграе, ні прайграе. У гэтым раздзеле голас паэта набывае новую сілу, новыя акасі, хоць, натуральна, паэт часам дае чытачу перадычу ад напружання думак і пачуццяў.

Спраўды чалавек — гэта нястомны шукальнік новага, гэта «вечнае дзіця», якому накіравана «спатыкацца» на парозе ізаўвяданага, але іці наперад, пазнаць вялікае захалецтва, адчуць ішчыліваю самоту адкрыцця і ўражання самоту адзіноцтва перад аб'ектамі сваймі рукамі, пераваму ўбачыць і адчуць самога сабе.

Галоўная думка большасці вершаў апошняга цыкла кнігі — клопат аб заўтрашнім дні зямлі, чалавечы, свайго краю, свайго сына. Паэт баіцца, каб людзі не праспілі таго страшэннага моманту, калі нейкі «халодны рэбят» націсне на кнопку атамнай установаў і свет ускальжыць з краю ў край, новай жаківавай вайны. Паэт верыць у будучыню.

Не ведаю, што робіцца са мной: Ад даброты я плачу чалавечай, Заўсёды плачу ад спадычкі — нечай — Не ведаю, што робіцца са мной: А крэмда не ўгінае мае плечы, Не плачу перад подласцю самай... Не ведаю, што робіцца са мной: Ад даброты я плачу чалавечай.

У свет, не пакожныя ногамі, Дзе людзі не былі атамнаму і бомбу, Вабліцы пра канцлагеры і не ведаюць, Як паміраюць цяжкіх параненых дамы, Як назаўсёды змажваюць дзіцячых боцкі.

Усяго восем радкоў філігранна адточанага трынаццаціх літ пазука, каб ажыла, вольна і прасторна заўвясала вялікая думка пра ізаўвяданую і высакаронасць чалавечага духу.

Вакны атрымаўся зборнік у Я. Сіпакова. Чытач знойдзе ў ім разнакава паэта на шматлікіх правыя жыцця, рэалісты, якія вельмі блізка да рэальнага жыцця сумленна чалавек, якому дарэгі чалавечыя мір, свабода і шчасце людзей.

«Дзень» займае раздзел «Вышняня поўнага сонца». Раздзел гэты — пра вяршыню чалавечага жыцця, пра той яго перыяд, калі творчыя магчымасці чалавек найбольш павылі праўдзіна і «назішчэнт» чалавечы дзейнасць, яго дасягае найвышэйшай велічыні. З вяршыні чалавечай сталасці найбольш яскрава відаць галоўныя напрамкі развіцця чалавечага грамадства, як ніколі выкрышталізаваўца непакой за

Шкавы і багаты фармальны бок вершаў Я. Сіпакова. Ён аддае перавагу свабоднаму вершу, і тут у яго ёсць плёныя здабыткі. Верш у паэта сціплы, адточаны, афарыстычны. Кніжку вершаў Яні Сіпакова «Дзень» бярэш у рукі як святло падарунак. Яна выдатна аформлена мастаком Ю. Зайцавым, хораша выдзелена на дэна добрае спалучэнне фармы і зместу, што, на жаль, бывае не часта. Далучаючы голас да тых, хто вылучыў зборнік вершаў паэта на атрыманне ганаровай прэміі імя Яні Купалы.

ДВА ПІСЬМЫ З ДАЛЕКАГА УСХОДУ ПАСЛАНЦ БЕЛАРУСІ

Далека ад нас Беларусь але яна стала блізкай нам, калі мы паглядзелі беларускія дакументальныя фільмы «Штрыхі да партрэта» і «У нас у Анучыню» — усёважнае ўдзянае кансамольскае будоўлі. Тут прыдзе моладзь з усёга Савецкага Саюза, з усіх краёў, і мы займаем мейдзюнамі, сям'ямі, моладзі ў нас многа, але нічога патрыста многа маладых рабочых рук, газачых камсамольскіх сэрцаў.

Уладзімір ДАМАШЭВІЧ, сакратар Анучынскага райкома камсамола.

НА МАЮ ДУМКУ — ЦУДОУНЫ ФІЛЬМ

Я сам беларус, Скончыў Мінскі Інстытут фізічнай культуры і зараз служу ў пагранічных на Далекім Усходзе. Калі даведзеся, што ідзе наш фільм «Штрыхі да партрэта», адразу ж прыбегу ў клуб. Зава была паўночнай. На гэтым фільме ўважліва глядзіце, мой Міма, праспят Леніна, ін-

КАНТАТА «Беларускія песні» Анастасіа Багатырова — плён глыбокага роздуму сур'язнага мастака. Гэта сінтэз таго, што дасягнуў майстар у сваіх папярэдніх вачальных, харавых і сімфанічных творах.

Яшчэ будучы студэнтам Беларускай дзяржаўнай кансерватыўнай, ён апрацоўвае самабытныя народныя песні для голасу і фартэпіяна, для розных хораў. Інтанцыяй народнага меласу надзяліў ён і яркія партытуры сваёй дыпломнай першай кантаты «Паэма-казка пра Мядзведзіку».

Народны мелас арганічна ўвайшоў ва ўсё творчасць кампазітара, памагае яму раскрыць і ірыку пачуццяў, і гарачыны паўры, і драматычнае напружанне, і гімавую ўнёскасць, і радаснае святадчуванне герояў. Опера «У лухавых Палесся», сімфонія і сімфанічны сюіта, фартэпіянае трыо, канцэрты і сапаты, раманы, песні і хоры на словы беларускіх паэтаў, кантаты «Беларускім партызанам», «Беларускім Леніну і Сталіну», «Леніну і Сталіну» і «Леніну і Сталіну» на словы Ніла Гілевіча, Анастасіа Багатырова — прыклад чужага і беражлівага са-

рыстання народных напеваў. Яны гучаць то ў захаваным, творчым выглядзе, то ў творчым пераасонаванні, а часцей за ўсё — толькі асобнымі інтанацыямі, на падставе якіх кампазітар стварае ўласныя мелодыі, блізкія да народных.

Яшчэ прыкладам творчага асэнсавання нацыянальнага меласу з'яўляецца шоста кантата А. Багатырова «Беларускія песні» для хору, салістаў і вядолага сімфанічнага аркестра, прысвечаная 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі. У яе аснове — шэсць народных песень і адна — кампазітара, напісаная на словы Ніла Гілевіча.

Зварот А. Багатырова да старадаўніх народных песень не азначае адыходу ад сучаснасці. Кампазітар выбірае такія вобразы, якія і сёння блізкія нам. Гэта — антываенныя песні «За шумела сасоначка» пра ўдаву, якая няўцешна гаруе па сваім мужы, што загінуў на вайне, і баладага складу рожкучка «Ой, выходзіць цёмная хмара».

Восе юм некалькі год гэты будынак упрыгожвае Паркавая магістраля. Сёння, напэўна, нельга знайсці ў Мінску чалавек, які б не пабыў у тым на спартыўных спаборніцтвах, канцэртах, выставах. І кожнага наведвальніка Палаца спорту сустрамаў гасцінна...

ГАЛОУНЫ СПЕЎ

У кароткай анатацыі да кніжкі «Неруш» Рыгора Берэдзіна сказана: «...дзе б ні праходзілі пазтавы дарогі — сэрца ягонае заставаўся на беларускай, на азёрнай, на партызанскай, на прапалай жыццёвай і паракам Ушацкай зямлі. І песня пазтава — пра гэтую зямлю. Спеў пра любові да яе — ягоны галоўны спеў».

І, вядома ж, нельга не сказаць пра тое, што спеў Рыгора Берэдзіна надзвычай багаты, шматгалоўны, натуральны, на дэна шодры на аддэнні і перелівы. Паэт не любіць карыстацца шаблонамі, ён нястомны шукальнік свайго аміста слова, свайго, кажа, сабе і не вядомай абстрактнай, як кажуць, метафары, але такой, у якой заўсёды прыгледзецца імпульс трыналага жыцця. Яго пазтычны радкі густа насычаны вобразамі, трыптыкамі і некажымі пераўвяснямі, верш яго пругкі, багаты рытмічна і інтанацыяна.

Люблю цябе у вясняных праталіах, У белай хустцы малодзых, Як на грэмбы, багата ты на таленны, Пільней глядзі і неруш, Ты бласлаўляла далей, Свайх сямлю, Слэзавы дэна і саітку, Вліла дні на саітку, І Нёмнам у сны ўрубаючына.

Праўда, часам можна пачуць гаворку аб тым, што асобныя вершы паэта занада ўскладненыя, а некаторыя вобразы прамерна зашыфараваны. Тым, хто так гаворыць, верта, бадай, напаміныць словы Блока: «Дабратворная дзейнасць мастацтва абумоўлена яго асобным дарам захаўвання нова-

Глыбока і працэла гучыць гэты верш паэта, які называецца «Мая бацькаўшчына». Ад першага і дэ апошняга верша ў зборніку «Неруш» мы сустракаем з гэтымі светлымі пачуццямі любві, якія клічуць нас да роднага парога, у

якіх далечынах ні апынуўся б наш след. Пра што б ні пісаў паэт, сэрца яго заўсёды там, дзе жыць «верасовачка» — дачка вясельных верасоў», дзе трыножына гаворачы камяні Брэсцкай крэпасці: «Мы хачелі для вас цішыню, людзі!»

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

домай ісціны, да якой вы дойдзеце толькі шляхам царплага адкапвання ісціна гэтага захавана знерок для таго, каб вы не змелі здабыць яе, пакуль не адкуеце, папярэдне, патрэбныя ключы ў сваім горне...» Аваладаць усёй складанасцю верша не так лёгка і проста. Але сам паэт не мае права спрашчаць свой твор, ісці шляхам, падрыхтаваным папярэднікамі. На гэтым шляху не будзе творчасці, будучы паўтары даўно выкерыстаных штампаў. Справа мастацтва, яго асобны забараняюць творчыя такі злоны.

Шукальнікам і вынаходнікам прыжогова пазтычнага слова з'яўляецца паэт Рыгор Берэдзіна. Ён ведае, што значыць слова ў руках пэсіяра: Слова, што, як нарог для ратай, Як для ластаўні — стромы пільчан, Ад якога на небе світае, Ад якога яснае ў вачах, А па ішчыцц — натрапіцца на веруш, — Заўвясіць недае промні. Неруш свой пачаў і абеуць, Як салітну з матуліных роч.

азначае адыходу ад сучаснасці. Кампазітар выбірае такія вобразы, якія і сёння блізкія нам. Гэта — антываенныя песні «За шумела сасоначка» пра ўдаву, якая няўцешна гаруе па сваім мужы, што загінуў на вайне, і баладага складу рожкучка «Ой, выходзіць цёмная хмара».

Думы кампазітара аб Радзіме, прыжосці не прыродны, сямюнаўна любю да яе ўвасоблены ў песні, напісанай на словы паэта Ніла Гілевіча «Край мой, беларускі край».

Кантата «Беларускія песні» прыжывае не толькі амацы-

налінасцю, свежасцю, шчырасцю. Яна ятуч і сапраўдна музыка з энцыклапедыяй народнай песні. Захоўваючы меладыйнасць, рытмічна і ладавыя асновы беларускай народнай песнятворчасці, Анастасіа Багатыроў узабагае яе разнастайнымі сродкамі выражасці, звяртаючы вялікую увагу на тэкставыя эпізоды. Напрыклад, для драматычнага тэксту ў песні «Там, дзе круты явар уецца» ўвадзіцца рэчытывы, а ў песнях «Ой, не выштай, свая зямля» і «Ой, выходзіць цёмная хмара» — арганічна аб'яднаны напевы. Гарманічная мова кампазітара адпавядае сучаснаму музычнаму стылю.

Харавыя песні ў кантате, то звязаныя з традыцыямі народнага харавога шматгалосся, то з прыёмамі профэсійнага пісьма. Аўтар выходзіць тут ад сюжэтнай асновы песні. Ад яе ж залежыць і склад хораў: яны ў кантате змяняюцца або аднародныя, ды і сама будова песень залежыць ад зместу. Тут і вачальны дыялогі (своасобнае тэатральнае дзеянне), і сольныя эпізоды (танарова арыя нагадае «Там, дзе круты явар уецца»).

У кантате «Беларускія песні» значная і партыя аркестра. Паўначна яна шырокім, поўным драматызму, аркестравым уступам, а далей то падрэслівае псіхалагічны «падтэкст», то звязана з гукаіснымі эпізодамі (фанфары, тунат копей і г. д.). Не менш важная роля аркестра і ў суправаджэнні вачальных партыя.

ЭКСПЕРЫМЕНТ ЦІКАВЫ, АЛЕ...

Вы пераходзіце мост праз Свіслач і раптам бачыце лёгкія, прарыстыя абрысы выставачнага павільёна ВДНГ БССР. Беражына захаваныя старыя дрэвы ўносяць цэльна ў ансамбль каменя і металу, з'яўляючы навакольна ландшафт і будынак. Чотка падзелены і функцыянальныя зоны — зона адзінакунку, нафэ, сквер з вадаёма. Усё гэта стварае ўражанне лёгкасці, дакладнасці, прыжосці.

На жаль, гэтае ўражанне знікае, калі ўваходзіць у залу, дзе размяшчана экспазіцыя выстаўні. Зала яўна малая для той колькасці экспанатаў, што размяшчаны ў ёй. Глядзец тубэльна ад такога багата інфармацыі, ніякі намагаюцца мастакоў-дэкаратараў не вырастоўваюць становішча, не звязваюць экспанатаў у адзінае цэлае і шматлікія манументальныя і дэкаратыўныя ўпрыжожанні, якія выпадаюць з агульнай інтанацыі выстаўні.

Вельмі непрыемнае ўражанне пакідае вялізныя клены вітраж. Ён раздроблены кампазіцыйна, не маштабны ў адноснах да прасторы залы — колькі ні ўгледзіцца ў яго, акрамя асоб-

ных дэталей нічога не разгледзіць.

Для ўпрыжожання, напэўна, хапіла б добра вырашанай і адназначнай манументальнай кампазіцыі ў цэнтры (метал, чаканка).

Прыемна глядзіцца вітраж на дапаможным будынку. Ён добра знойдзены ў маштабе, вельмі удаа выкананы. Пачуць, асветлены з сярэдзіны, ён пакідае неабавязнае ўражанне.

Вельмі прыкра, што архітэктары не прадумалі яшчэ след маршруту агляду. Не прадугледзелі такога «пункта», з якога можна было акінуць вокан усю экспазіцыю. Балкон, які быў бы спецыяльна для гэтага і прадугледжаны, застаўся шчытаным з фотаздымкамі, сцендамі з экспанатамі, дыяграмамі.

Зразумела, ёсць у выставачным павільёне куткі, якія вырашаны на вельмі высокім узроўні. І перш за ўсё гэта датычыцца вестыбуля. Ніводна дэталё не выбывае з яго агульнага вачасця. Ён стварае ўражанне велічэння і ўрачыстасці.

Я, канечне, разумею, якая складаная задача стаяла перад аўтарскім калектывам архітэктараў і мастакоў, разумею і тое, што афармленне экспазіцыі Выстаўкі дасягненні народнай гаспадаркі БССР вопыт унікальны па сваім размаху. Але ж і праці ў гэтай рабоце відавочныя...

А. МОРСАЎ, мастак.

АДЗІНСТВА ДУМКІ

З карцінамі М. Савіцкага «Пакаранне смерцю», «Рабочыя» і «Хлябы», якія вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР, я пазнаёміўся на мастацкай выстаўцы, прысвечанай 50-годдзю БССР і КПБ. Прызнаюся шчыра, спачатку яны мне не спадабаліся. Можна вліной таму тое, што вельмі шмат было на гэтай выстаўцы работ у стылі так званай «пласкаснага нывіпаўсу». Вельмі шмат было героў з застылымі халоднымі тварамі і статычных, прыдуманых паставак. Але час ішоў, а работы Савіцкага не застыліся. Яны стаялі перад вачамі, трыножалі, прымушвалі думаць. Значыцца была ў іх нейкая прыцягальная сіла, нешта адметнае, што робіла іх непалонымі на ўсё тое, што бачыў раней.

ШТО ЧЫТАЕ ПРА ТВОРЫ, ВЫЛУЧАНЫЯ НА АТРЫМАННЕ ПРЭМІЙ

Васіль ВІТКА, «Назі». М. Лімава «Беларуская дзіцячая літаратура», Мінск, 1965 г.

А. Бачыла. «Ваверчына гора». Газета «Чырвоная змена», 3 студзеня 1949 г.

С. Грахоўскі. «Пашуны казкі». «Літаратура і мастацтва», 23 сакавіка 1957 г.

Н. Гілевіч. «Пазтычна, хораша, зямельна». Часопіс «Полымя», № 2, 1959 г.

І. Рэзанаў. «Ад казі да казі». «Літаратура і мастацтва», 13 студзеня 1961 г.

І. Рэзанаў. «Казкі Васіля Віткі». Часопіс «Народная асвета» № 5, 1961 г.

І. Рэзанаў. «Казкі ў беларускай дзіцячай літаратуры». Мінск, 1962 г.

М. Назаровіч. «Прыгоды Васі Васіліна». Газета «Мінская праўда», 6 студзеня 1961 г.

Ул. Юрвіч. «Майстэрства перададчыніцы». «Літаратура і мастацтва», 19 лістапада 1965 г.

«Літаратура і мастацтва», 25 кастрычніка 1968 г.

І. Ніснєвіч. «Свой талант і натхненне — народу!» «Звязда», 4 кастрычніка 1969 г.

А. Савіцкі. «Падзеі прыступкі». «Звязда», 3 студзеня, 1963 г.

Р. Ярохін. «Ад падыгуды да падыгуды». «Советская Белоруссия», 23 студзеня, 1968 г.

Ул. Мехай. «Песня аб слаўным паходзе». «Літаратура і мастацтва», 10 студзеня 1969 г.

І. Новіка. «Віграфія мая рэспублікі». «Праўда», 12 чэрвеня 1969 г.

А. Савіцкі. «Чалавек у тэлевізійнай культуры». Раздзел «Беларуская музыка ў нашы дні». Ленінград, «Музыка», 1969 г., стар. 119-149-150.

М. АЛАДАЎ. «Дзевятая сімфонія». Г. Вагнер. «Маштабы творы».

Аўторак, 14 кастрычніка 1969 г.

